

KRISTINA LIDING

GRETA GARBO

USAMLJENA
BOGINJA

Prevela s nemačkog
Meral Tarar Tutuš

 Laguna

Naslov originala

Kristina Lüding

GRETA GARBO: DIE EINSAME GÖTTIN

Copyright © by Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin.

Published in 2023 by Ullstein Taschenbuch Verlag

Translation copyright © za srpsko izdanje 2025, LAGUNA

*Za Kristl,
koja je imala sreću da upozna Gretu Garbo u Berlinu*

*Greta Gustafson bi svakako mogla da postane švedska
filmska zvezda...*

(Izvod iz švedskog novinskog članka o
Greti Garbo, koja se tada još prezivala Gustafson,
filmski debi *Lutalica Piter*)

Njujork, nekoliko dana pre Uskrsa 1990. godine

Nije upalila svjetlo u hodniku. Obazrivo je pratila zid dok joj je desna ruka bila oslonjena na štap. Prošla je pored poštanskih sandučića i table sa obaveštenjima kućnog saveta. Njeni utrnuti prsti pipali su dalje do kućnih vrata sa hladnom ručkom.

Zastala je na trenutak pre nego što je obazrivo otvorila vrata.

Padala je sitna kiša i ljudi su podignutih ramena i mrzovoljnih lica žurno prolazili pored nje.

Ona nije imala ništa protiv kiše. Ranije se svakog dana šetala po gradu i parku i nije se obazirala na to da li je vreme bilo dobro ili loše.

Provirila je kroz odškrinuta vrata. Gde je stajao ovog puta? Da li je ponovo bio preko puta, u kućnom ulazu pored restorana u kojem je često obedovala? Sedela je najčešće za jednim od stolova sasvim pozadi i krila lice ispod oboda šešira ili iza velikih naočara. Bio je to dašak nade da ipak može da nestane u anonimnosti ovog velikog grada i stopi se sa

njim. Pri tome je slutila, znala da je on ili jedan od njegovih kolega stajao negde napolju i čekao pravi trenutak.

Proteklih godina često se pitala zašto je svetu još bila toliko važna. Da li se to u međuvremenu pretvorilo u neku vrstu igre, u takmičenje da se ustanovi gde se ona nalazi? Da li su hteli da se međusobno izazivaju, nadigraju?

Stresla se od hladnoće i povukla uvis mršava ramena. U poslednje vreme stalno joj je bilo hladno.

Zaustavila je dah i pogledala oko sebe pre nego što se provukla kroz odškrinuta vrata. Uvek je pokušavala da vrata samo odškrine kako bi u poslednjem trenutku mogla da se povuče nazad u zgradu. Uvek je bila spremna na to da će on iskočiti iz jednog od svojih skrovišta sa foto-aparatom koji ne bi bio samo spreman za snimanje nego takođe usmeren direktno na njeno lice.

Napravila je jedan kolebljivi korak, dva, tri, pogledala udesno, ulevo, pa ponovo udesno.

Nije bilo nikoga na vidiku.

Nije dala sebi vremena za olakšanje, za dubok uzdah. Nastavila je da korača žurno i poželela da joj noge nisu tako teške.

Žuti taksi je već čekao. Vozač je izašao iz vozila i krenuo ka njoj. „Sačekajte, madam, ja ću vam pomoći!“ On ju je već neko vreme redovno vozio.

„Nije potrebno“, htela je da kaže kada je spazila senku, nagoveštaj pokreta. O ne, dođavola! Gde se bio sakrio? Obično bi tašnom sakrila lice – ranije je koristila i novine ili bi u odbrani podigla ruku. Danas joj to nije uspelo. Duga dijaliza oslabila joj je telo.

Strah zbog iznenadne nezaštićenosti prošao joj je kroz stare udove. Odagnala ga je i usmerila sav svoj prezir i bes u pogled koji mu je uputila. „Nestanite, dođavola! Ostavite me na miru!“

On je škljocnuo nekoliko puta svojim foto-aparatom. Taj zvuk je znala bolje od bilo kog drugog. Još joj je bio poznat.

Taksista je priskočio i gurnuo muškarca ustranu. „Zar niste čuli? Nestanite!“

Položio je ruku na njenu podlakticu i odveo je pažljivo do vozila. „Budite obazrivi, madam“, rekao je tiho. „Nemojte udariti glavu.“

Stajao je raširenih nogu pred vratima vozila, štiteći je na taj način od muškarca iza njih i čekao da se ona smesti na zadnjem sedištu. Zatvorio je vrata pa razgovarao glasno sa muškarcem koji je još pokušavao da baci pogled u unutrašnjost vozila i konačno napravi fotografije zbog kojih je toliko dugo čekao.

Do sada je ona uvek bila jedan korak ispred njega, ali ne i danas. Danas je on pobedio.

Zamišljala je kako trči prema redakciji, pre toga na brzinu ugasivši svoju cigaretu. Možda će iz sledeće javne telefonske govornice pozvati redakciju za koju je radio. Za koju je nedelju za nedeljom, mesec za mesecom, godinu za godinom stajao pred njenom zgradom i čekao. „Imam je!“

Njegov urednik će možda reći: „Bilo je krajnje vreme.“

Taksista je seo na svoje sedište, zaključao vrata i krenuo uz škripu guma. Bacio je pogled u retrovizor, frknuo i promrmrljao nešto što je zvučalo kao: „Prokleti lešinari.“

Razmišljala je, preturala po sećanju ko joj je to rekao jednom prilikom. Ranije, pre nebrojeno mnogo godina. Nije mogla da se seti.

„Da li biste oko jedan ponovo došli po mene?“ Njen glas, nekada tako pun i dubok, bio je slab.

Klimnuo je glavom. „Podrazumeva se, madam.“

Taksi se probijao kroz njujorški saobraćaj, koji je, kao i svakog dana, predstavljao izazov.

Zatvorila je oči i setila se dana kada je prvi put stigla u ovaj grad. Videla je sebe kako stoji u luci i osvrće se oko sebe. Njujork! Amerika! I ona usred ovog grada, mlada devojka od jedva devetnaest godina. Devojka iz Švedske, neiskusna, uplašena i zbunjena zbog svega što se obrušilo na nju. Puna planova i života.

„Kip slobode! On stoji za zemlju u kojoj je sve moguće!“, čula je ponovo Stilera kako viče. „Mi smo u Americi!“

Progutala je knedlu i nasmešila se. Stiler.

„Madam? Mis Garbo? Uskoro stižemo...“

Prvi deo

1921–1923.

Prvo poglavlje

Stokholm u proleće 1921. godine

Greta je zatvorila vrata sporednog ulaza robne kuće PUB. Od prošle godine je radila na odeljenju za prodaju šešira ove velike robne kuće. PUB je dobio ime po vlasniku Paulu U. Bergstremu. Bila je to visoka građevina sa jednim zabatom nad čijim je ulaznim vratima visio sat.

Zastala je na trenutak, zabacila glavu i pogledala u nebo bez oblaka. Konačno kraj radnog vremena!

Razmišljala je o tome da li da odmah ide kući ili da se prošetala po gradu iako su je stopala pekla od silnog stajanja. Vreme je bilo predivno, a ona je žudela za svežim vazduhom.

Nije bilo potrebe da sama odluči. Iznenada su nečije ruke posegnule za njom. „Uhvatila sam te!“

Greta je isпустиła krik, ali je odmah znala ko ju je uhvatio. „Evo! Silno si me uplašila!“

„Da.“ Njena prijateljica se nasmejala. „Previše je zabavno. Stojim ovde čitavu večnost. Da li si radila prekovremeno?“

Greta je odmahnula glavom. „Dangubila sam.“

„Danguba. Šta kažeš na to da se prošetamo gradom ili si preumorna?“

„I jedno i drugo“, bio bi iskren odgovor. Razmišljala je o tome koliko je još kruna imala u novčaniku. Da li će ta svota biti dovoljna? Kao dete siromašnih roditelja, naučila je da preračuna i najsitniji izdatak. Od smrti svog oca – o, koliko joj je nedostajao! – osećala je i obavezu da finansijski doprinese domaćinstvu.

„Pozivam te na čašu limunade i kolač. Šta kažeš? Zar to ne zvuči primamljivo?“

„Previše primamljivo.“ Greta je bacila pogled na sat. Mogla je da ostane još sat vremena u gradu pre nego što se njena majka ozbiljno zabrine. Dešavalo se da mora da ostane duže na poslu.

Eva je njeno ćutanje protumačila kao pristanak. „Dogovorile smo se, fino.“ Njena prijateljica ju je uhvatila podruku i povukla na trotoar. „I? Šta ima novo na poslu? Kakvi se šesiri nose ovog proleća?“ Pokazala je ispred sebe. „Idemo u kafe *Person*, može?“

Dok su prelazile ulicu, Eva je nastavila da čavrlja. „Izgledaš dobro, Greta. Pomislila sam kako izgledaš odraslo kada si prošla kroz vrata.“

Automobil je prošao pored njih, a one su ga ispratile pogledom.

„Veoma šik, zar ne?“, uzdahnula je Eva. „Želim da polazem ispit za vozačku dozvolu.“

Greta ju je pogledala začuđeno.

„Zašto gledaš tako? Misliš da je to čudno?“

Dve žene u razgovoru koje su nosile elegantne šešire naletele su na njih i krenule dalje bez izvinjenja.

Greta je pogledala za njima. Njihovi šeširi bili su joj poznati.

Njena prijateljica je ponovo uzdahnula. „Volela bih da i ja mogu da nosim tako nešto.“

„Svako može da nosi šešir.“

Eva je otvorila vrata kafea, koji je u to doba dana bio dobro posećen. „Svako? Ne verujem.“ Osvrnula se oko sebe i rekla: „Pozadi kod prozora upravo se oslobađa jedan sto.“ Uhvatila je Gretu za ruku. „Hajde, požuri!“

Greta se spotakla o sopstvena stopala i tiho opsovala. Ponekad je zaista bila previše nespretna!

Eva je sela i kikotala se. „Uspele smo! Ja ću uzeti kolač sa sirom, a ti?“

Greta je sela naspram nje i pogledala kroz prozor. Odavde je mogla da se vidi robna kuća. Izgubljena u mislima, posmatrala je kazaljke sata iznad ulaza.

„Da bismo mogli da vidimo kada zakasnimo jedan minut“, rekla je jedna koleginica koja joj je pokazala robnu kuću.

Ili kada poranimo, pomislila je Greta. Ona je na posao stizala uglavnom ranije, pre početka radnog vremena.

Da li čovek može da se navikne na to da kasni? Da li je čovek uopšte u stanju da se navikne na nešto što mu teško pada? Na primer, na prazninu koju je njen otac ostavio za sobom i koju niko nije mogao da ispuni?

„Jadnica“, rekla joj je koleginica. „Mora da je grozno kada sa četrnaest godina izgubiš oca.“

Eva je pucnula prstima pred njenim licem. „Greta? Gde su ti odlutale misli?“

„Kod... mog tate.“ Progutala je knedlu.

Njena prijateljica joj je položila šaku na podlakticu. „Jadna moja Greta.“

Greta dugo vremena nije mogla da shvati i prihvati smrt svog oca. Bilo je nemoguće da on više nije tu, da leži mrtav u tom groznom sanduku. Da nikada više neće progovoriti,

nasmejati se i preći prstima kroz njenu kosu. „Nas dvoje, zar ne?“, govorio je često i gledao je pun ljubavi. Svakog puta joj je srce bilo puno i govorila je sebi da ima neverovatnu, naprosto bezobraznu sreću što ima takvog oca. Bio je blag i dobroćudan i bio je prva osoba koja ju je odvela u pozorište. Nikada neće zaboraviti posebni miris znoja i pudera, svetlućanje fine prašine, radosno uzbuđeno lupanje srca kada se podigla zavesa i jedan od glumaca izgovorio prve reči. *Ovo je moj svet*, pomislila je, *drugi svet ne postoji*.

Od tada su prošle četiri godine, ali i pre toga je često stajala kod sporednog ulaza pozorišta i posmatrala glumce koji su ulazili u zgradu. Kada bi bila jedna od njih! S vremenom bi poneki glumac ili glumica klimnuli glavom u znak pozdrava. Činilo se da je prepoznaju.

Kod kuće je Greta često stajala pred ogledalom i pitala se u očaju da li je dovoljno lepa ili, bolje rečeno, da li će s vremenom postati lepa. Glumice su morale da budu lepe, skladnih crta lica i vitke, graciozne figure. Ona nije posedovala ni jedno ni drugo. Njeno lice je bilo okruglasto, nos joj je bio preveliki, a brada previše izražena. Kosa joj je bila kovrdžava, a figura joj nije bila vilinski graciozna, već seljački stamena. Bila je prilično visoka za devojkicu. Verovatno će nastaviti da raste, te više neće biti punačka, nego vitka, dobro oblikovana i čvrsta. Možda svoju kovrdžavu kosu može da ukroti peglom za kosu. Okruglo devojačko lice, još punih obraza, postaće uže i odisaće ženstvenošću. Lice koje će svako pogledati i drugi put.

„Greta?“

Trgla se.

„Opet si odlutala u mislima, zar ne?“

„Ja ipak nisam vila“, rekla je pokunjeno.

„Zašto pominješ vile?“

„Setila sam se kako me je tata prvi put odveo u pozorište.“
Spustila je glavu i progutala knedlu. *Nemoj sada da počneš da plačeš, ne ovde pred svim ovim ljudima!*

Stolu je prišla konobarica, žena kose zategnute u pundu i neraspoloženog izraza lica. „Čime mogu da vas uslužim?“
Prebrisala je sto, ali je previdela nekoliko mrvica.

„Dve limunade i dva kolača sa sirom. Ili želiš ipak nešto drugo, Greta?“

„Ne.“

Konobarica ju je pogledala zamišljeno. „Poznajem te. Ti radiš preko puta, u robnoj kući PUB, zar ne?“

Greta je klimnula glavom.

„Na odeljenju za šešire.“

Ponovo je klimnula glavom.

„Nisi baš pričljiva, zar ne?“

„Ne.“

Eva se zakikotala.

Žena je podigla obrve, promrmrljala nešto i otišla.

Eva je rukom skupila mrvice i bacila ih na pod od linoleuma. „Nije se baš pretrgla od ljubaznosti. Kada bih ja bila konobarica, bila bih uljudna i ljubazna prema svakom gostu.“

„Zbog čega nisi?“

Njena prijateljica je podigla obrve. „Uljudna i ljubazna? Slušaj...“

„Konobarica.“

„A, to. Ne, to nije za mene. Dovoljno je što kod kuće moram da uslužujem celu porodicu.“

Greta je klimnula glavom. Ni ona nije marila za kućne poslove.

„Još nisi odgovorila na moja pitanja.“

Treptala je uz uzdah. „Bilo ih je tako mnogo, Evo.“

Njena prijateljica se nasmejala. „U pravu si, ni ja ih više ne znam.“

Limunada i kolači su bili na stolu i neko vreme su pile i jele u tišini. Greta je uživala u nebeskoj tišini! Stvarno je volela Evu, ona je bila njena jedina prijateljica, ali je često bila veoma naporna. Eva je brbljala bez prestanka o svemu i svačemu i postavljala pitanja koja su za Gretu bila previše zahtevna.

Osećala je kako je savladava već poznata tuga. Ona to neće dopustiti, ne sada, ne ovde. Odlučno se nakašljala i čeprkala viljuškom po svom kolaču.

„Da li je stigao novi katalog?“ Eva je ispila svoju limunadu i obrisala nadlanicom usta.

Greta je posegnula u svoju tašnu, koju je kupila od prve plate. Položila je katalog na sto, usred male lokve od limunade.

Eva je povukla katalog ka sebi i prelistavala ga. „Oho, veoma su šik! Veoma ti dobro stoje!“

Kada je Bergstrem pitao Gretu da li želi da bude model za novu prolećnu kolekciju, ona je isprva htela da odbije ovu ponudu. Nije mogla ni da zamisli da bude model!

No, dve kolegice su je ubeđivale da treba da prihvati ponudu i na kraju je pristala.

„Imaš lice za šešire, lepo ja kažem.“

Greta se nagnula napred i pokazala na model Džejn, na veliki šešir sa širokim obodom. „Ovaj mi se najviše dopada.“

„Izgledaš kao prava dama.“

Morala je da se nasmeje, te se zagrcnula. Pritisnula je obe šake na usta da ne bi pljunula na sto, što je Evu nateralo da se nasmeje tako glasno da su dve starije dame za susednim stolom sa negodovanjem pogledale u njih. Jedna od dama je ljutito naduvala obraze.

Eva više nije mogla da se kontroliše i prasnula je u smeh. Evin smeh je bio zarazan i obe su se kikitale dok im nisu krenule suze.

Bilo je prijatno smejati se ovako. Koliko je vremena prošlo? Da li ih je upravo sada posmatrao njen otac? Odnokud? Da li se radovao ili je mislio da ga je ona zaboravila?

Naglo je zastala.

„Šta ti je?“, upitala ju je Eva.

„Ništa.“

Njena prijateljica je bila saosećajna i shvatala je koliko Greti nedostaje otac. No, kao i većina drugih ljudi, smatrala je da tuga i čežnja s vremenom nestanu. Jednog dana se probudiš i sve je opet dobro.

To nije bilo tačno, zato što ništa nije bilo dobro, svejedno koliko dana, meseci i godina bude prošlo. Greti će otac zauvek nedostajati.

Ona je odgurnula tanjir sa kolačem i popila limunadu u jednom velikom gutljaju.

Eva ju je potapšala po nadlanci. „Šta kažeš da se prošetamo?“ Pogledavši dame za susednim stolom, dodala je: „Ovde je zabranjeno biti veseo.“

Drugo poglavlje

Popodne je bilo neobično toplo za prolećni dan. Greta je stajala na odeljenju za šešire i pravila se da posmatra mušteriju dok isprobava šešir. Kao što je to najčešće bio slučaj, misli su joj odlutale. Šta bi sve moglo da se radi po ovakvom divnom danu? Volela je da radi u PUB-u, ali ponekad je želela da se samo iskrade i šeta kroz grad.

Sećala se veoma dobro šta joj je majka rekla kada je pobešla iz letnjeg kampa. „Ne možeš tek tako da pobegneš, Greta. Ponekad moraš da stisneš zube i da se prilagodiš.“

„Ja mrzim letnji kamp“, odvrtila je ona. „Samo siromašna deca moraju da idu u letnji kamp.“

Dva puta je bila pobešla od kuće. Jednom je uhvatila voz koji je vodio na jug i sakrila se u toaletu. Kondukter ju je otkrio i stavio na sledeći voz za Stokholm. Majka je bila van sebe, dok su joj se brat i sestra divili zbog hrabrosti.

Greta je uzdahnula i vratila se u sadašnjost. Odmahivanjem glave je pokazala mušteriji da model *Solvejg* nije za nju. Žena je zapravo samo htela da pogleda i isproba nekoliko šešira. „Mislim da mi nije potreban savet, ali se ipak zahvaljujem.“

Nema na čemu, pomislila je Greta. *Tako mi ostaje više vremena za sanjarenje*. Gležnjevi i stopala su joj otekli od stajanja i žudela je za stolicom. No, tokom radnog vremena sedenje nije bilo dozvoljeno. Šta bi trebalo mušterije da misle? *Nije dozvoljeno ni pobeći i otići u šetnju*, pomislila je i morala da potisne kikut.

Mušterija, žena srednjeg doba, za koju se činilo da voli da se smeje, položila je s rezigniranim uzdahom šešir na prodajni pult. „Uzeću ovaj. On je jedini koji mi stoji.“

Greta je sada ponovo bila prodavačica sa stručnim pogledom. „Da li ste isprobali model *Ida*?“

„*Ida*?“ Žena je podigla obrve. „To je onaj šešir sa malom lepom mašnom, zar ne? Ne, nisam se usudila da ga probam. Moja prijateljica kaže da mi mašne ne stoje.“

Greta je htela da pucne jezikom, ali je odustala od toga. To takođe nije bilo dozvoljeno. „Uvek je dobro probati“, rekla je i pomislila da li to zvuči starmalo.

Otišla je do regala, podigla se na vrhove prstiju i pažljivo izvukla model *Ida*. Zamolila je mušteriju da se smesti na jednu od stolica, namestila šešir na njenoj tamnoplavoj kosi, povukla se korak unazad, pomerila šešir udesno i na kraju klimnula glavom. „Sačekajte, doneću ogledalo.“

Mušterija je bila zapanjena. „Stvarno je lep. Iskreno rečeno, ne mislim da mi mašna ne stoji.“

„Šešir je kao napravljen za vas.“ To je bilo pomalo preterano, ali kome bi to zasmetalo? Mušterija je bila srećna, gospodin Bergstrem bi bio zadovoljan, a Greta bi prodajom ovog šešira oborila lični rekord u toku ove nedelje.

„Uzeću ga!“, rekla je mušterija. „Da li biste mi ga lepo spakovali?“

„Ovako lep šešir?“ Namignula je ženi, što je i nju samu iznenadilo. „Podrazumeva se da ću ga spakovati za vas.“

* * *

Greta je upravo raspremala i očistila prodajni pult kada joj je pogled pao na tri mlade žene koje su se šetale po odeljenju. Jedna je imala prolećni katalog pod miškom. Verovatno ga je ponela sa donjeg sprata, gde je hrpa kataloga stajala mušterijama na raspolaganju. Tri žene sasvim očigledno nisu bile potencijalne mušterije, nego radoznale, bučne šiparice koje su želele da dodirnu i isprobaju svaki šešir. Pritom su sve vreme komentarisale i smatrale da je to neverovatno smešno. Greta se nadala da će uskoro otići jer joj je za nekoliko minuta bio kraj radnog vremena, čemu se radovala. Bolele su je noge, a stopala su je pekla kao da je hodala po užarenom uglju.

Htela je da ode do njih i saopšti im to uljudno ali odlučno. „Zatvaramo za nekoliko minuta, moje dame.“ Možda neće reći „moje dame“ jer bi to zvučalo previše izveštačeno, a ove mlade žene se svakako nisu ponašale kao dame.

Tada je čula nešto što joj je privuklo pažnju. Neupadljivo se približila nekoliko koraka kao da treba da sredi nešto u regalu.

„Lepa je, zar ne? Koliko li ima godina, osamnaest-devetnaest? Volela bih da i meni šeširi stoje tako dobro.“

Da li su devojke upravo razgovarale o njoj?

Tri devojke su stajale blizu jedna drugoj, glava nagnutih nad katalogom. Greta je htela da ode, ali je bila previše radoznala. Ostala je kod regala, pokušavajući da bude neprimetna i da ne diše preglasno.

„Mislim da ima najmanje devetnaest godina“, rekla je jedna od njih i napućila usne. „Pogledajte, izgleda koketno i odraslo.“

Koketno? Odraslo? Lepa? Greti je zvonilo u ušima.

U tom trenutku se jedna od šiparica okrenula i podigla obrve iznenađeno i pomalo postićeno. Crveno našminkane

usne je otvorila nakratko i odmah ih zatvorila. Uputila je dvema devojkama zbunjeni i bespomoćni pogled.

Greta je počela da se znoji. Da li je trebalo da kaže nešto, da se izvini? Ne, najbolje bi bilo da se okrene i ode. Bilo gde, gde ove devojke ne bi mogle da je vide. Bilo gde, gde je mogla da sačeka da se njeno verovatno zarumenjeno lice ohladi.

„O Bože, mislim da je to ona“, šapnula je mlada žena i nakašljala se.

„Idemo!“, prošaputala je njena prijateljica i sve tri su kikoćući se pobile sa odeljenja.

Greta je bila zbunjena i pitala se šta oseća. Ponos? Tek pomalo? Da li se osećala polaskano?

Okrenula se polako, vratila se do pulta i nastavila da rasprema. Pri tome je pevušila.

Osećala je svoja leđa, svaki pršljen. Osećala je svoja stopala, koja u neudobnim cipelama dodiruju tlo, kako joj se prsti na nogama spuštaju i podižu pri svakom koraku. Osećala je svoja ramena, koja su se ispravila, udarce svog srca u gornjem delu rebara. Lepa. Odrasla. Koketna.

Kada je Greta malo kasnije krenula kući, prvi put dotad imala je osećaj da je zapravo neka druga osoba.

Kod kuće je stala pred ogledalo u majčinoj spavaćoj sobi i posmatrala sebe iz svih uglova.

Da li je zaista lepa? Kada se to desilo? Preko noći, od juče do danas?

Greta je podigla smeđu suknju do butina – više je volela da nosi pantalone, ali one takođe nisu bile dozvoljene – i posmatrala svoje noge. Bile su duge, da, i... vitkije? Zar se nije nedavno žalila zbog svojih punih listova i za to svalila krivicu na majku, pošto ih je nasledila od nje? Zar nije puna

zavisti pogledala svoju sestru Alvu, koja je izgledala mnogo lepše i ženstvenije?

Greta je podigla bradu i približila se ogledalu. Da li je ogledalo iskrivljavalo njen odraz? Proverila je svoje oči, nos, koji joj nije više izgledao tako mesnato kao nedavno, bradu sa izraženim udubljenjem, koja joj se iznenada činila nežnom, usne, koje su izražavale čulnost.

Zakikotala se i položila ruku na usta. *Čulnost... šta je s tobom? Svašta se može reći o tebi, ali se svakako ne može reći da si čulna.*

Oblikovala je usne u poljubac, zakolotala očima i nasmejala se svom odrazu u ogledalu. Izgledala je dobro kada se smejala.

Uspravnih leđa se udaljila od ogledala, položila jednu ruku na struk i napravila elegantni okret. Pa to je svakako moglo da se izvede elegantnije, ali ovo je bio dobar početak. Trebalo bi verovatno da poradi na svojim pokretima, na svom hodu, koji je često delovao nezgrapno.

Greta je uzdahnula duboko i izdahnula polako i uz zvuk šištanja napravila još jedan okret i odšetala u svoju sobu, koju je delila sa Alvom.

Pri tome se koncentrisala na svoj hod, lagano njihala kukovima i postavljala veoma precizno jedno stopalo ispred drugog. Ona je zaista postala neka druga osoba!

Treće poglavlje

„Film?“ Greta je stajala pred Bergstremom i treptala iznervirano. Verovatno nije dobro čula.

„Reklamni film. Ti to možeš, ubeden sam. Ne plašiš se kamere.“

Zašto bi trebalo da se plaši kamere? Naprotiv, čim bi neko usmerio foto-aparat u nju, nešto – ili neko? – budilo se u njoj, usmeravalo njene korake, njene pokrete, držanje njenog tela, upravljalo njenim osmehom i šaputalo joj: *Ti si predivna, Greta, samo tako nastavi.*

„Reklamni film“, ponovila je tiho.

Bergstrem je oduševljeno klimao glavom. „Fantastično, zar ne? Treba da prezentuješ bluze, suknje i haljine.“

„Ne prezentujem šešire?“

Njen šef se nasmejao. „Ne, ne šešire. Šta kažeš?“

Nije rekla ništa.

Obujmio je rukom njena ramena i odveo je sa strane. „Slušaj, Greta, nemaš čega da se plašiš. Gospodin Ring kaže da smeš čak i pomalo da glumiš.“

Krv joj je šumila u ušima. Da glumi? Nije trebalo samo da prezentuje bluze i haljine?

„Ring ne želi da napravi klasični reklamni film“, objasnio je Bergstrem. Njegovo lice je sijalo, njegove oči su blistale. „Našoj robnoj kući bi to obezbedilo još više mušterija.“

Htela je da ga pita da li ju je u nekoj prilici prisluškivao i je li znao da želi da postane glumica. Htela je da ga pita da li stvarno misli da ona može to da uradi. Htela je takođe da ga pita zašto je odabrao baš nju.

Sva ova pitanja ostala su joj zarobljena u grlu. Umesto toga, videla je sebe kao iz daljine kako kolebljivo klima glavom.

„Fino!“ Bergstrem je blistao i trljao ruke. „Ovo će biti odlično, Greta, ti to možeš da uradiš.“

Kako je on to mogao da zna?

Tek sada joj je palo na pamet da je takođe htela da ga pita o tom gospodinu Ringu. Ko je taj čovek? Nikada nije čula to ime.

Gospođa Helberg, upravnica odeljenja za žensku odeću, pridružila im se. „O, ovo je divno, Greta! Ti ćeš to odlično uraditi. Tako sam uzbuđena!“

Greta je takođe bila uzbuđena. Kasno uveče ležala je budna u krevetu dok je njena sestra pored nje već spavala. S vremena na vreme čulo se tiho zviždanje i morala je da se nasmeje. „Alva je veoma muzikalna“, rekao je njen brat Sven kada mu je ispričala kako Alva zviždi u snu.

„Zašto ne spavaš?“, upitala ju je Alva iznenada.

Greta se trglala. „Mislila sam da *ti* spavaš.“

„Spavala sam do sada.“

Čula je šuškanje i Ava je prošaputala: „Pomeri se.“

Napravila je mesta i sestra se priljubila uz nju. „I? Zašto si budna?“

„Ne mogu da spavam.“

„O, Greta.“ Alva je uzdahnula. „Reci o čemu se radi.“

„Treba da glumim u jednom filmu.“

„Šta?“ Alva se naglo uspravila. „U filmu?“

„U nekoj vrsti reklamnog filma.“ Odjednom joj se to činilo potpuno apsurdnim. Ona nije bila nikakva glumica! Bila je devojkica od jedva šesnaest godina, naivna i veoma sramežljiva, i imala je velike snove koji se ionako nikada neće ostvariti.

Alva ju je uštinula za ruku. „Greta! To je fantastično!“

„To je i gospodin Bergstrem rekao“, odgovorila je Greta plačnim glasom.

„Nadam se da si pristala.“

„Jesam.“

„Ovo je tako uzbudljivo.“

„To je rekla i gospođa Helberg.“

Alva ju je uštinula još jednom.

„Au!“

„Zavidim ti, Greta! Mnogo ti zavidim.“ Alva je takođe želela da postane glumica i Greta je bila uverena da će napraviti glumačku karijeru. Bila je lepa, veoma lepa, i znala je kako da se kreće. Nije bila ni sramežljiva, niti nespretna. Njena sestra je zapravo bila sve ono što je ona želela da bude. „Ko zna, možda ćeš postići ogroman uspeh.“

„U reklamnom filmu?“

„Zašto da ne? Svako počinje malim koracima.“ Alva je uzdahnula i ponovo se priljubila uz Gretu. „Ja bih takođe pristala. Ne bih oklevala nijednu sekundu.“

Greta ju je zagrlila i zatvorila oči. Možda je Alva bila u pravu i ovo je zaista bio početak, majušni prvi korak, ali svakako korak.

Zaspala je sigurna da je učinila pravu stvar i sanjala kako u neverovatno skupoj i prelepoj haljini – naravno, iz PUB-a – lebdi preko pozornice. Publika je klicala, aplaudirala i bacala cveće na pozornicu.

Ona se ponizno zahvalila klimanjem glave, smešila se i vilinskim koracima napustila pozornicu.

Pre nego što se spustila zavesa, primetila je da je samo zamišljala predivnu haljinu. Nije zapravo nosila ništa, baš ništa. Bila je potpuno gola.

Nedelju dana kasnije počela su probna snimanja.

U snimanju filma učestvovao je i glumac koji je zamišljao da je ko zna šta. Greti se od prvog trenutka nije dopadao.

„Predebela si“, rekao joj je i posmatrao je potcenjivački. *A ti si previše uobražen*, pomislila je ona.

„Nećeš stati na platno.“

Bilo joj je dosta, nije morala da sluša ovako nešto!

Podigla je bradu – koja je verovatno i dalje bila mesnata, a svakako nije bila nežna – i uputila mu besan pogled.

„Da li ćeš sada da se žališ kod Ringa?“, upitao je i nakezio joj se.

„Ne, sa tobom mogu sama da izađem na kraj.“

Hteo je prvo da se nasmeje, ali je zastao i činilo se da se odjednom oseća nesigurno.

Opet se pokazalo da je ljudi uzimaju za ozbiljno ukoliko nastupi energično i izrazi se jasno – svejedno koliko joj je i jedno i drugo teško padalo.

U reklamnom filmu Greta je pokazala talenat za komediju, o kome nije imala pojma.

Ring, koji je bio režiser i producent filma, očigledno je naslutio njen talenat za komediju. Jedno vreme ju je pustio da se kreće pred kamerom i posmatrao je. Tada je naložio da se sa odeljenja za mušku odeću donese karirano odelo. „Obući ćeš ovo odelo, devojko“, rekao joj je. Ne, zapravo joj je naložio.

Greta nije oklevala ni trenutak i obukla je preveliko odelo koje je bilo sašiveno za diva od čoveka.

„Sada marširaj u tom odelu“, naredio je Ring.

Čupnula je rever sakoa u kome je skoro nestala.

„Da marširam?“, upitala je zbunjeno.

„Ne u pravom smislu reči. Samo hodaj.“

To je i učinila. Prošla je kroz prostoriju, držeći jednu ruku opušteno u džepu sakoa. Nakon nekog vremena imala je utisak da ovo odelo nosi već neko vreme. Krupnim koracima, podignutih ramena da sako ne bi skliznuo, hodala je tamo-amo.

Iz prikrajka je videla glumca koji je smatrao da je najbolji na svetu. Buljio je u nju podignutih obrva kao da ne može da veruje u ono što vidi.

Ring je tapšao. „Predivno, devojko, predivno! Samo tako nastavi, samo nastavi.“

Ona je hodala i hodala, tamo-amo. Odelo se u međuvremenu pretvorilo u njenu drugu kožu, a ona je bila odrasla, vitka i visoka žena koja voli da nosi muška odela. Zamišljala je da u ruci drži cigaretu, koketno – da, koketno! – zabacuje glavu i trepće.

„Ovo je neshvatljivo. Ona izgleda kao da je odelo nešto najlepše što je ikada nosila“, rekao je neko odnekud.

Greta je to, doduše, čula, ali je bilo beznačajno.

Za nju je bio važan samo ovaj trenutak: ona pred kamerom koja je tiho zujala – u ovom zapravo groznom odelu.

Ona, glumica.

U Stokholmu su svi govorili o reklamnom filmu.

Ljudi su u velikom broju dolazili u robnu kuću da bi tamo kupovali. Bergstrem je bio veoma zadovoljan i hvalio Gretu

na sva usta. „Ovo si dobro uradila, veoma dobro. Čini se da si rođena da budeš glumica.“

Ona je blistala i nakratko zatvorila oči.

Ukoliko otvorim oči i ne ležim u krevetu, ovo nije bio san.

Greta je uzela vazduha, a kada je otvorila oči, nije mogla da potisne dubok uzdah.

Četvrto poglavlje

Tog dana je bilo toplo iako je leto već bilo prošlo, a Greta je žudela za nekim osveženjem, najradije kupanjem u jezeru. Nije joj smetala hladna voda, obožavala je da pliva. Bila je izvanredna plivačica koja bi uvek ostavila svoje sestre za sobom. Njen brat je voleo da se šali sa njom i govorio joj da doduše pliva kao sirena, ali da baš i ne izgleda kao sirena.

Greta mu nije zamerala jer je imao pravo, a istina nije mogla da se sakrije. „Videćeš, Svene“, rekla mu je nedavno. „Jednog dana ću biti vitka kao jela.“ Nakezila mu se. „I tada ću plivati brže nego ti.“

On se takođe nakezio i potapšao je po glavi. „Ne sumnjam ni trenutak u to, sestrice. Ukoliko odlučiš nešto, u tome ćeš i uspeti.“

„Gospođica Gustafson?“ Magdalena Helberg je došla na odeljenje za šešire: kao i obično, brzim, živahnim korakom. „Gospodin Bergstrem želi da razgovara sa vama.“

Greta se uplašila. Da li je nešto skrivila? Svakako nije zakasnila na posao. Da li se neko žalio na nju, možda neka mušterija? „Dolazim.“ Ispravila je suknju, sklonila nestašni

pramen kose sa lica – njena kosa se uglavnom sastojala od nestašnih pramenova – i krenula u Bergstremovu kancelariju.

Bila je to mala i mračna prostorija koju su njene kolege nazivale pećinom. Pokucala je kolebljivo na vrata.

„Da?“

Odškrinula je vrata. „Želite da razgovarate sa mnom?“

„Tako je. Uđi, devojko.“ Ustao je i nakašljao se. „Sedi.“

Smestila se na stolicu ispred pisaćeg stola, ali nije znala šta da uradi sa rukama. Nije bilo džepova u koje bi mogla da gurne šake, a njen šef bi je svakako odmah opomenuo. „Rukama je mesto pored tela, ne u džepovima.“

Ponovo se nakašljao i Greta je pomislila da se verovatno ipak radi o veoma neprijatnoj stvari. „Kako da počnem? Ponovo je reč o reklamnom filmu.“ Otišao je do prozora i ostao tamo da stoji, leđa okrenutih njoj. „Ring ponovo želi da te uzme.“

Morala je da se nasmeje, ali je uspela da na vreme stavi šaku na usta. Kako je to zvučalo: Ring ponovo želi da te uzme. *Mene niko ne može da uzme, pomislila je, ja pripadam samo sebi.*

Bergstrem se okrenuo prema njoj i namrštio čelo. „Kaže da je oduševljen tobom.“

Da li je to bio razlog za njegov pogled pun negodovanja?

„Ne kažeš ništa.“

Šta je trebalo da kaže? Nasuprot njoj, nije se činilo da se on raduje što je Ring bio zadovoljan i želeo ponovo da je angažuje.

Bergstrem je ponovo seo za svoj pisaći sto, nagnuo se napred i uputio Greti prodoran pogled. Greta je osećala kako se pred njegovim pogledom smanjivala. „Biću iskren: meni se to ne dopada. Mislim da si premlada za tako nešto.“

Za tako nešto? Šta je mislio pod tim? Glumiti u nekom filmu nije ništa nečasno.

„Oduševio se tobom, što mi se takođe ne dopada. Ti imaš tek petnaest godina, Greta.“

Sada je ipak rekla nešto. „Skoro šesnaest.“

„Dobro, skoro šesnaest, ali si ipak premlada. Nalaziš se pod mojom zaštitom, Greta. Obećao sam tvojoj majci da ću paziti na tebe.“

Mogu sama da pazim na sebe. Da li je razmišljala glasno? Nadala se da nije!

Još je gledao u nju, ali je njegov pogled sada bio zamišljen. „Smatram da bi Ring trebalo da angažuje stariju glumicu. To ću mu i reći.“ Zvučao je odlučno i pomislila je da može da ode. Razgovor je bio završen.

Greta je duboko udahnula i izdahnula i ponovo progovorila. „Ja... bih volela da glumim u tom filmu, gospodine Bergstreme“, počela je tihim ali čvrstim glasom. „Dopalo mi se, želela bih to da ponovim.“

„Ja sam protiv toga.“

„Ali ja... želim sama da odlučim.“

Podigao je obrve. „Kako to? Tako si tvrdoglava.“

Odmahnula je glavom. „Naprosto želim da budete saglasni.“

„Hm.“ Prekrstio je ruke. „Zar te uopšte ne zanima o kakvom se reklamnom filmu radi?“

„Zanima me.“ *Uskoro će pristati*, pomislila je osećajući vrelinu u grudima. *On će podviti rep i ja sam pobedila.*

„Navodno se radi o pecivima.“

„Peciva?“ Osetila je razočaranje, ali se brzo pribrala. Peciva... zašto da ne? Bilo joj je svejedno da li treba da prezentuje muška odela ili da krene u šetnju sa tortom u ruci. Bitno je bilo da sme da glumi u filmu.

Činilo se da je Bergstrem primetio njeno kratko razočaranje jer su se njegove usne razvukle u veseli, možda čak i trijumfalni osmeh. Verovatno je mislio da ona neće pristati

da snima film o pecivima. „Vidim da si se predomislila.“ Izvukao je list papira iz fioke i posegnuo za olovkom.

„Ne, nisam se predomislila.“

Zastao je. „Kako, molim?“

„Želim da glumim u tom filmu, gospodine Bergstreme“, rekla je samouvereno. *Nemoj da podigneš bradu jer ćeš inače izgledati kao da se inatiš.* Nakrenula je glavu u stranu i uputila mu pogled koji je uvežbala pred ogledalom. Uz blistavi osmeh je dodala: „Molim vas, recite 'da', gospodine Bergstreme. To mi je najveća želja.“

Činilo se da je bio zbunjen, čak i nesiguran, uzdahnuo je i na kraju klimnuo glavom.

Pobedila je.

Greta je u reklamnom filmu trebalo da glumi mladu devojkicu koja obožava kolače. To nije trebalo da joj padne teško jer je zaista volela kolače i torte svake vrste.

Snimanje se odvijalo na krovu hotela *Grand*. Sa tri druge mlade devojkice sedela je za lepo postavljenim stolom, a novi kolači su neprestano pristizali.

Tada je glumac imao nastup: Lars Hanson, visok, vitak, plava talasasta začešljana kosa, intenzivan pogled. Ukratko, izgledao je neodoljivo. Gretine kolegice su se kikotale nervozno, te ih je režiser opomenuo da se saberu.

„Molim za malo discipline! Donesite mramorni kolač!“

Jedna od mladih žena je zastenjala. „Meni je već muka.“

Greti je takođe već bilo muka, ali je nastavila da jede i koncentrisala se na svoju ulogu. Želela je da obavi posao kako treba. Nikada nije verovala da je gluma dečja igra.

Prema scenariju, Lars je trebalo da flertuje sa njom, a ona da se pravi kako to ne primećuje jer je zauzeta